

ZIE JE MIJ?

*Dove en slechthorende gemeenteleden verdienen bewuste aandacht.
In dit artikel vertellen we graag waarom.*

1. WAT BETEKENT DOOF-ZIJN?

Doof-zijn betekent dat iemand niets of heel slecht kan horen. Het is lastig om een toereikende beschrijving te geven van doofheid. Sommige slechthorenden voelen zich doof (door hun verbondenheid met de dovengemeenschap), maar sommige doven voelen zichzelf niet doof (door de hulpmiddelen). De vraag is wel: wat betekent het om doof te zijn? Over doofheid zijn veel medische beschrijvingen gemaakt. Het is opvallend dat veel wordt gesproken over doofheid als een 'probleem'. Veel mensen gaan invullen wat doofheid of slechthorendheid betekent voor hen. Zij denken bijvoorbeeld dat doven sowieso laagbegaafd zijn of dat ze zielig zijn. Veel mensen vinden het eng om te gaan praten met de doven. Gevolg is dat er vaak weinig wordt gecommuniceerd met de dove medemens zelf. Het is belangrijk om doven of slechthorenden te zien als medemens met zijn of haar levensverhaal (met positieve en negatieve ervaringen). Kent u dove mensen in uw kerkelijke gemeente? Wilt u graag ontdekken wat het betekent om doof te zijn? Ga eens in gesprek met hen, ondanks gebrekkige of moeizame communicatie!

2. GESCHIEDENIS

De Nederlandse Gebarentaal is vaak de moedertaal van de doven. Zij denken in beelden en spreken met hun handen. Door de gebarentaal kunnen doven hun emoties en woorden door middel van hun handen uitdrukken. De Nederlandse Gebarentaal is vaak helpend om Nederlands te kunnen leren en om te integreren in de maatschappij. Deze gebarentaal is niet vanzelfsprekend voor de dovengemeenschap. De dovengemeenschap in Nederland heeft een veelbewogen geschiedenis. Er is veel strijd geweest tussen de voorstanders (vooral doven) en tegenstanders (vooral scholen en instituten) van de

gebarentaal. Het is een strijd tussen verplichte orale vorming en noodzakelijkheid van de gebarentaal. De kerk heeft zowel positieve als negatieve invloed uitgeoefend op de gebarentaal. De kerkvader Augustinus geloofde dat de doven geloofsonderwijs moesten krijgen door de gebaren en schrijftaal. Verschillende monniken en predikanten hadden dezelfde overtuiging. Sommige tegenstanders van de gebarentaal hadden theologische redenen voor de verplichting van orale vorming en het verbieden van gebarentaal, want God spreekt, de mens is geschapen naar Gods beeld en daarom moeten doven leren spreken.

3. GEBARENTAAL

In de geschiedenis zijn er verschillende scholen en instituten opgericht voor de doven. In 1880 werd de gebarentaal definitief verboden door een internationaal congres in Milaan. De doven werden gedwongen om oraal te spreken, want dan konden zij integreren in de maatschappij. Ondertussen gingen veel doven wel met elkaar gebaren. In de loop van de geschiedenis heeft men echter ontdekt dat de gebarentaal noodzakelijk is voor de ontwikkeling en integratie van de doven in de maatschappij. Veel doven (en ook horenden) hebben gevochten voor de positie van doven en gebarentaal in Nederland. In 1996 werden gelukkig alle dovenscholen in Nederland tweetalig: sindsdien leren dove kinderen en jongeren daar zowel het Nederlands als de Nederlandse Gebarentaal. Pas in 2020 is de Nederlandse Gebarentaal erkend als officiële gebarentaal. Er is veel bepaald voor de doven *zonder* de doven. De dovengemeenschap heeft veel moeten strijden voor hun eigen taal en hun positie in de maatschappij.

1. Van Veen, P. (2012). *Verhaal halen bij doven. Een geschiedenis*. Deventer: Van Tricht.

4. DOVENGEMEENSCHAP

De dovengemeenschap of dovencultuur in Nederland is een diverse gemeenschap. Veel doven leven in de maatschappij, maar zij zijn ook onderdeel van de dovencultuur. Het is een ontmoetingsplaats: daar kunnen zij hun identiteit ontwikkelen en medegenoten ontmoeten. Zij voelen zich niet altijd begrepen door de maatschappij, daarom is de dovengemeenschap vaak een plaats om begrepen te worden. Zelfs veel dove jongeren met een CI (gehoorimplantaat) zoeken contact met hun medegenoten, want zij worden vaak niet begrepen op scholen en in kerken.

5. SAMEN KERK-ZIJN

Doven en slechthorenden zijn gewone mensen. Toch moet je als horende voor je gevoel vaak een drempel over om in contact te treden met hen. Daarom volgen hierna praktische aanwijzingen om er samen aan te werken dat ook iedereen volwaardig kan meedoen in de gemeente.

5.A. KERKDIENTST

In een kerkdienst zijn er verschillende mogelijkheden.

1. Veel dove mensen maken gebruik van een *tolk gebarentaal*. Dan is het belangrijk dat die tolk ergens voor in de kerk kan zitten of staan en goed zichtbaar is voor dove mensen. Horende mensen moeten er soms even aan wennen. Maar op deze manier bereiken de grote daden van God de dove gemeenteleden in hun eigen taal. En dat is toch alles waard?
2. Een andere mogelijkheid is een *schrijftolk*. Zo'n tolk maakt gebruik van een speciaal toetsenbord waardoor alles wat gezegd wordt direct ingetypt kan worden. De mensen die gebruik maken van deze tolk, krijgen meestal een tablet en kunnen dan alles meelesen.
3. Een derde mogelijkheid is *preekondertiteling*. Er is een speciaal computerprogramma ontwikkeld dat de woorden van de predikant omzet naar tekst. De gemeenteleden die hier gebruik van maken, zien die woorden op hun tablet.
4. Ten vierde gebeurt het ook dat predikanten van hun (uitgewerkte) preek een *kopie* verstrekken. Iemand die naast de dove zit, kan dan eventueel meekijken en aanwijzen waar de dominee is.
5. Tot slot is het belangrijk dat zowel in de kerkzaal als in andere ruimtes een goede ringleiding aanwezig is.

5.B. CATECHESE EN VERENIGINGEN

Het is belangrijk dat dove en slechthorende kinderen en jongeren gewoon kunnen meedoen met de catechisatie en verenigingen. In het begin moeten de andere jongeren soms even wennen aan de aanwezigheid van een tolk gebarentaal. Maar het is voor de dove jongere echt belangrijk! Dus overleg als ouders en catecheet en leg als catecheet aan de andere jongeren duidelijk uit waarom dit nodig is. Slechthorende jongeren gebruiken soms ook speciale apparatuur, bijvoorbeeld een ontvangstapparaatje dat op tafel ligt. Of een apparaatje dat u als catecheet omgehangen krijgt. Sta daar voor open! Want deze jongeren missen al zoveel informatie.

5.C. PASTORAAT

Bij pastoraat aan de dove mensen zijn de volgende dingen belangrijk.

1. Ga gewoon bij hen op bezoek en zie hen niet over het hoofd!
2. Overleg met hen wat voor hén de beste manier van communiceren is. Een tolk regelen ze zelf, maar dan moeten ze wel op tijd weten wanneer u komt.
3. Praat altijd face-to-face met elkaar. Dan kan de dove uw mond en gezicht aflezen.
4. Praat rustig zonder overdreven te articuleren.
5. Schrijf uw vraag of opmerking op papier. Bij moeizame communicatie kunt u altijd vragen om woorden op te schrijven. Daarmee laat u zien dat u uw best doet om hem of haar te volgen.
6. U kunt ook een laptop meenemen en een los toetsenbord. Op die manier kunt u zelfs het Bijbelgedeelte en het gebed intypen. Dat voelt misschien een beetje vreemd, maar onderschat niet hoe waardevol het is voor het dove gemeentelid dat hij of zij op die manier alle woorden meekrijgt.

TOT SLOT

Dit artikel is bedoeld als (eerste?) kennismaking met dove gemeenteleden en hun manier van communiceren. U hebt hopelijk ontdekt hoe belangrijk het is om als dove en horende kerkleden elkaar te (leren) kennen en samen te zoeken naar de beste manier om samen kerk te zijn. Als u meer wilt weten of vragen hebt, neem gerust contact met ons op.